

מילון ערכים ומונחים שבכתבי

הראי"ה קוק.

אחת מן המשימות הרבות והחשובות שהועיד הרב זצ"ל לנו, בני דור התחיה, היא משימת ברור המושגים האמוניים: "יתבררו ויקראו המושגים בשמותיהם, שיהיו מובנים בתכלית דיוקם דוקא עפ"י אותם השמות המדויקים שקראו להם בחירי חכמנו מני אז". (נחמת ישראל, חזון הגאולה קו). משימה זו, המתיחסת לשדה המושגים האמוניים בכללו, נצרכת גם לחלקתו של הרב עצמו. מספורו של הרב הנזיר (במערכת חכמת הקודש) למדנו, שאצל רבינו ישנה לא רק "קדושה, רוח, השפעה סגולית, אלא גם תורה, תכן למודי מסוים, מה, שטה". את הקודש, הרוח, השירה שבכתבי קדשו של הרב, רבים הם המכירים והחשים. גם רבים הם המודעים לעובדה שיש כאן תורה, שיטה. אך יחד עם זאת לא רבים עמדו על רום השיטה בכלליות היקפה, וכמו"כ לא רבים הם שירדו לעומק חזירתה ודיוק מדעיותה. שכן, בים האפי האדיר של הרב, יש והמעין, הנשטף בזרמי האורות, מאבד את המימד הדייקני, המדעי (שבשירה אחרת, ובעקר בשירת חול, על פי רב איננו מצוי, כיון שהוא מפריע לזרימתה, ו"מיטב השיר הוא כזבו") ונפגעת בזה יכולתו להבנות. ואף שמחסור זה הוא בסדר הבנין החיצוני של עולמו, מ"מ קיים נמשכים מן החוץ אל הפנים, והמחסור החיצוני יש וגורם למחסור מסוים גם בבנין עולמו הפנימי; וכשמשקל התורה, החכמה, וההכרה לקוי, בהדי הוצא לקי כרבא, ומורגש גם מחסור פנימי ביראה, בתפילה ובעבודה.

פרוטת עבודתי נועדה ליתן מעט סיוע למעיינים אלה: לקוט ערכים ומונחים בכתבי הרב, ועריכתם בסדר אלפב"תי, ובתקוה שתצטרפנה פרוטות נוספות שתהינה לחשבון גדול.

לא חלילה, כדי לצמק את קודש תורתו הגואלת בלמודה כשיטה פילוסופית, לא כדי "למעך ולטשטש את צורתם של העניינים הגדולים שבנשמתו של הרב לדברים קטנים המבוטאים בברור" (עיין אגרת רטז) מיועדת עבודתי, אלא למען "יתבררו ויקראו המושגים בשמותיהם, שיהיו מובנים בתכלית דיוקם דוקא עפ"י אותם השמות המדויקים שקרא להם בחירי חכמנו" וצדיקנו, במעין ישועתו, כדי להציג מימד נוסף, שאף הוא אינו חסר, בשעור קומת תורתו.

רב ההגדרות וההסברות הובאו בלשונו של הרב עצמו, כפי שהגדירם והסבירם; ומעוטן בשנויים קלים בלשון או בעריכת המשפט לבהירות ההגדרה או ההסברה. (השנויים צוינו בסוגריים, או בתוספת "עפ"י" בציון המקור). מוצגים בזה עלים לדוגמה מן העבודה שנמצאת עדיין באמצעיתה, וכל אשר ישאו לבו לקרבה אל המלאכה ולסייע לשלמותה, בעצה, או בהערה על טעות בעבודתי, או בהגדרה שמצא או לקט הוא באומרי הרב ובנו רבינו זצ"ל, תודתי נתונה לו מראש.

לוח ראשי תבות

מאה"ר – מאמרי הראיה	אג' – אגרות הראיה
מדה"ר – מדות הראיה	אדה"י – אדר היקר
מוא"ב – מוסר אביך	אוה"א – אורות האמונה
עו"ר – עולת ראיה	אוה"ק – אורות הקודש
ע"ט – ערפלי טהר	אוהת"ו – אורות התורה
עטס"ו – עטור סופרים	אוהת"ש – אורות התשובה
עיא"י – עין איה	אפב"נ – אפיקים בנגב
ע"ע – עיין ערך	גנר"א – גנזי ראיה
עקה"צ – עקבי הצאן	המה"י – המחשבה הישראלית
ראמ"י – ראש מילין	חבפ"א – חבש פאר
שבה"א – שבת הארץ	חזה"ג – חזון הגאולה

סימונים

* : ערך, או אחת מנטיות שרשו, המצוי בקובץ.

— : הסברת הערך, הקרובה, או נצרכת להגדרה.

(—) : תוספת מילים של המלקט.

א

א ב – (כתואר לד') – היחש המלא*, שחסדו* הגדול* מתיחש לבריותיו. (בתור) האב האמיתי, המחולל כל חלקי המהות הרוחנית* והחמרית* כמו את עצם החיים, שכולם מחסדו הם באים, ובשפעו* הם קימים ועומדים. עפ"י עו"ר א קצו

"א ב א" – החכמה-העליונה*. אוה"ק א רז {} הראשית*, המחשבה – האצילית*. שם

"א ב א" י ס ד ב ר ת א" – היסוד התחתיתי של המעשים בנוי הוא דוקא על פי הרז* הפנימי* של הערכים*, מיסוד החכמה-העליונה*. אוה"ק א רז {} העולמים* המוגבלים, המוגלמים, וכל עלילות מצעדים אשר ליצורי עולמים, על פי מעמק הקודש* אשר להחכמה בקדשה כוננו. אוה"ק ב רפה

א ב י נ ו – (בפניה לד') – ע"פ ההשגה, המשגת (את הבורא) באור* הנפש, הנעלה והנשגב* מכל ציורי* השלמות הנכרים ע"י הברואים, נקראהו בשם אבינו. עו"ר א רפט {} ההשגה הקדושה* הבאה מטהרה* של הנפש להראות פני-ד'*. שלא מצד הכרת הברואים לבד רק מצד הכרה עצמית באורו* ית', בהשגת זיו* העליון* של אור-פני-המלך המתנשא לכל לראש מעל כל ענין העולמות*. שם

א ב י נ ו ש ב ש מ י ס* – מקור-החיים* העליונים שלנו בשרשם העליון* הנשא ומרומם לעד*. עו"ר א קטו

א ב ר ת ו – (של ד') – רוממות הקודש* של אור-ד', בהיותה מופיעה על מהותינו, ומרוה את נשמתנו* בזיו* כבוד*. עו"ר ב עה {} ע"ע כנפי-השכינה.

א ג ד ה – חכמתה – הצד הפנימי* של שרשי התורה*. אג' א קכג

א ד ו נ כ ל – בורא כל עולמי-עד מראשית סתר-עליון* עד מעמקי אחרית כל פועל גלוי. עו"ר א צו {} המנהיג את כל עולמים* במדת מלכותו* ושפעת* השגחתו* בשביעת טובם. שם קפט

"א ד ו נ ע ו ל" – מקור האדנות-העליונה* המתעלה גם מכל ציור* מלכותי* מופשט, יסוד חפץ* החפצים ורצון* הרצונות, אידיאליות* של כל האידיאלים, שלמותה של כל שלמות. עו"ר א מו

א ד י ר י ר ו נ – (שם) – הרגנה* האדירה של ההויה, (כמו שהפיתגוריים היו אומרים ע"ד ההרמוניה של המוסיקה הכללית, שהוא חזיון נצחי במעמקי הרוחניות*). עפ"י אג' א רלא

א ד ס – תעודת האדם שנוצר בגללה – להוסיף* אור* רצוני* עליון* בעזוז* החיים הפרטיים להעלותם* אל עלוי הכלל*, ולהוסיף בכלל זיו* צביוני חדש ע"י עושר הבא ממשפלים. אוה"ק א מד {} דמות האדם – תוכנו הוא האדם-העליון*. עפ"י אוה"ק ב תקס

א ד ס ה ר א ש ו נ – נשמתו בכל מלואה – הרצון* – החפשי* המואר* מהשכל-העליון*, הוא התמצית של ההויה המתגלה בפנימיותה*. אוה"ק ב שסז

אדם עליון* כללי – המהות האכותית של הצורה הכללית של היש הרוחני*, ברום המוסר*, ורוממות המגמה* שלו. אוה"ק גי { מרכז העולם, הרצון* החפשי*, שיתעלה* ויהיה עם כל חופשו שהוא כשרון עצמי, עדין, עזיז* ומתמיד בפעולתו לטובה* קבועה ההולכת ומתעלה. אוה"ק ב תקס { צדיק עליון. אוה"ק ג קז { אדם אצילי. שם

אדנות מלטה – היכולת החפשית* האינ-סופית, המצויה תמיד בפועל בגבורה-של-מעלה*, היא האדנות המוחלטת והמלוכה האמיתית שהיא עומדת למעלה מכל שם*, מכל בטוי ומכל קריאה*, שהרי האפשרות אין לה קץ ותכלית, והיכולת אין לה גבול והגדרה. עו"ר א מו { ע"ע מלכות אין סוף.

אדני – (כונתו באמירת שם אדנות) – שהתוכן המוסרי* המעשי שלנו מתקדש מקדושת* אדון-כל-העולמים*, שהם הולכים כולם באותה המסילה המעשית שהאדנות האלהית* סללה לפניהם בגדול קודשה*. עו"ר א ז { אדון-כל, המנהיג את כל העולמים במדת מלכותו* ושפעת* השגחתו, בשביעת טובם. עו"ר א קפט { ע"ע אלהות עולמית. { ע"ע מלכות. { ע"ע ה"א אחרונה של שם הויה, שהיא נעשית שם אדני בפני עצמו.

אדריכל – הנשמה-העולמית* החיה והפועלת, האדריכל, פועל הבנין (של) ההויה הרוחנית* והחמרית*. אוה"ק ב שנ

אדריכל – התורה-העליונה* מקור עמקי השעשועים* היא האדריכליות* הכמוסה של יפעת* עדנת מכונת שכלולי כל עולמי-עולמים*, בכל נועם* חמדת עדנת פאר* מלכות* קודש קדשי קדשים. אוה"ק ב תמא

אהבה אלהית – הנסיה היותר חפשית* ונצחית* של רוח החיים. אדה"י כט { אהבת ד' העליונה* – אהבת השלמות המוחלטת והגמורה של סבת הכל ומחולל הכל ומחיה את הכל. אוה"ק ב תמב { אהבה – "רחימו" – הופעת האהבה באה מסקירת הגודל* הבלתי מוקצב של אור* הקודש* המקיף עולמי נצח* ממעל לכל חק וקצב, שאור החסד* הנאמן* מתעלה שם, השופע ויורד* בכל מלא חנו*, ומעל לכל חק ומשפט* וכל פנות שהוא פונה הכל הוא רק לטובה* ולברכה* לאור* ולחיים*, וכל מעשה וכל תנועה מחוללת אך נועם* והוד* קודש*. עו"ר א יד

אהבה בת ענוגים – ע"ע עונג.

"אהבה רבה" – האהבה העומדת ברום עולם, בעולם האלהות*, במקום שאין סתירות גבולים ונגודים, רק אושר* וטוב*, ורחב באין תכלית. עפ"י אוה"ק ב תמג

"אהבת עולם" – אהבת העולמים* כולם, כל היצורים וכל חוג החיים וההויה שלהם. אהבת כל ההויה. אוה"ק ב תמב

אהיה אשר איה – (שם) – אותה הצפיה למרחוק אשר כל עבר, כל הוה, וכל עתיד יערך לעומתה, המתמלאת מזוהר* אותו העתיד המאושר* שיתגלה, שהוא באמת היה הוה ויהיה תמיד, המאחד במעלה עליונה את כל הדמיונות*, את כל השכליות*, ואת כל ההופעות* שבכל קודש* וקודש-קודשים*. אוה"ק

א ה י ה א ש ר א ה י ה – (שם) – אותה הצפיה למרחוק אשר כל עבר, כל הוה, וכל עתיד יערך לעומתה, המתמלאת מזוהר* אותו העתיד המאושר* שיתגלה, שהוא באמת היה הוה ויהיה תמיד, המאחד במעלה עליונה את כל הדמיונות*, את כל השכליות*, ואת כל ההופעות* שבכל קודש* וקודש-קודשים*. אוה"ק א רפב

א ו י ר ע ל י ון – כל האפשרויות האין-סופיות. עפ"י עו"ר א מז

א ו מ ה – האומה כולה בצרופה הכללי – כל הדורות כולם בהערכה אחת. עו"ר ב פד

א ו צ ר ה ח י י מ – אורה-של-תורה* במקורה. עו"ר א קמז

א ו ר – (לעומת כלי*) – החיים העצמיים. עו"ר א כו { המחשבה (לעומת ההויה). עפ"י אני מלא אהבה לאלהים

א ו ר – (לעומת חיים*) – דעה, רוח הבטה. עפ"י אורות יא

א ו ר – אור החיים – מקור זיוס*. עפ"י אוה"ק ב שכט

א ו ר א י נ – ס ו ף – ההבטאה המציינת את המדרגה התחתית של העוצם, האור המלא* כל, המרומם מכל, מקור אור-עליון*. עפ"י אוה"ק ב שט { שרש השרשים. עו"ר א קמז { רצון* צדיק חיי-החיים*, אור העולמים* כולם. עו"ר א פה, ע' אוה"ק ג קט { עצמיות*. עפ"י אוה"ק ב שצא

א ו ר * א ל ה י – האור האלהי – מקור החיים* ומקור כל העדן* ורוממות כל אושר-עליון*. עפ"י גנר"א ה 12 { אור חיי-החיים*. שם { זוהר גדול של שכל בהיר וחשק אדיר של רצון כביר מאד. אוה"ק ג רטז

א ו ר * א ל ה י מ – תעודת ההויה, מקור הנשמות*, מלא* כל*, רוח ישראל* המפשט. עפ"י אוהת"ו סד

א ו ר ג נ – גוף חי, מסודר. רצי"ה אוהת"ש ה הערה 1

א ו ר * ד' – במעלת הרחבת אצילות* מקורו – האור שאור נראה בו ועל ידו, זהו יסוד המרחב העליון* של הזוהר* הבלתי מוגבל שכל עולמי-עולמים* אינם כדאיים לו. עו"ר א כא { מקור חיי-החיים* ב"ה. עו"ר א קנה { הוד* חיי הקודש*, המרומם ונשא מכל שרעף ורעיון. עו"ר א ט { הנס* המחלט. עו"ר א מט { טוב-העליון*. עו"ר א שעב { נועם* הקודש. אוה"ק ב שי { אור ד' המהוה הישות – זרוע-ד' אשר נגלתה, יסוד ההשתלמות הבלתי פוסקת. עפ"י אוה"ק ב תקל { המוסר* האלהי* המתגלה בתורה*, במסורת, בשכל* וביושר*. אוה"ק ג א

א ו ר ד' – אור ד' אשר באומה* – השראת-השכינה* וקדושת* התורה* והמצוה. עו"ר א קעג

א ו ר ה – שלמות בכל תיקונה. עפ"י אוה"ק ב רפז { חיי קודש* וטוהר*. שם שכט

אורה אל הית – השלמות, המעשית והשכלית, הרגשית והתכנית, השלמות במילואה. אוה"ק ב שעה

אור* האמת – הוא מדת הדין העליונה. עו"ר ב תפח { ברק העצם* ממקור המקורות עדי-ער. עקה"צ קנה { ע"ע אמת.

"אור החמה" – אור* העצמיות*. עו"ר א תיג { ע"ע קטרוג הלבנה.

"אור הלבנה" – האור* אשר מצד העולמות*. עו"ר א תיג { ע"ע קטרוג הלבנה.

אורה של תורה* – מקור-החיים*, ויסוד היש*, שבה גסתכל הקב"ה* וברא את עולמו. עור"א { התגלות יסוד ההויה בקדימת הארת* מטרתה האידיאלית*, הכוללת את כל התכנית. אוה"ק ב תצה

אורה תורה – זריחת הקודש* אשר להמוסר* והצדק* האלהי*, המתילד תדיר מכל הגיון תורה*, מכל תעופת* דעת*, מכל מעשה טוב*, מכל זיקוק מחשבה ורצון המתעלה לטוהר* חפץ-אל-עליון*, הקבוע תדיר בנשמתם-של-ישראל*. עו"ר ב קנח { אור* החיים* והשלום* הנובע מנחל קדושת* האמונה* והבטחון* בעזרד* הנקנה בקדושת השבת* בלבם של ישראל. עו"ר ב יד { דעת-ד* העליונה. עו"ר א סג

אורו של משיח* – אור* הגאולה* מראשית צמיחתה של אורה זו. מאה"ר 171 { הופעת נשמת- העולם*. אוהת"ש טו י { האושר-העליון* בחיי החברה והכלל, בצרופו העמוק אל האושר* הפרטי. אורות לו { שרש כל התורה* וכל המצוות* כולן, כל המעשים וכל המדות בכללותם, המגלה את סגולתם* של ישראל ובחירת נצחם. אוהת"ש יג יב { אור-ד* בעולמו. אוה"ק ב תקסא

"אורו של עולם" – יסודו ואומץ המשכת חייו. אוה"ק ב רצז

אורות – פלגות נהרי אורותיה של עריגת הגשמה* לעצמיות האלהית* – הם האידיאלים* היותר נשאים, שהם הולכים ושואבים תמיד עלוי* וצחצוח* ממקור העצמיות* העליונה. מאה"ר 507 { אורות עליונים – אצילותם* ברוממות תעודתם – ע"ע מטע ד'. { אורות קדושים* – ההויות העדינות, שברום האצילות* העליונה. מלאכי* מרום. עפ"י עו"ר ב עז { אורות העליונים – אור* החיים* של אחר התקון* השלם של כל העולמים*, אחר תחית-המתים* ויום-שכולר-שבת*. עפ"י אוה"ק א י, ושם רפ { אור החיים של אור עולמים שלאחר תחית המתים, של גילוי עדן* עולמי-עולמים*, במקור חייהם, כי עמך מקור-חיים*. שם

אור* חוזר – במערכת השכל*, לעומת אור-ישר* – התוכן המסתעף מן המאוחר אל הקודם. אוה"ק א עא { דרך ההכרה שמלמטה* למעלה*. שם ע

אור חיים – דעה ורצון, רוח הבטה ומציאות-מלאה*. עפ"י אורות יא

"אורייתא מחכמה" גפ"ק" – ההוראה התורית ממכון החכמה יוצאת היא, והיא מנתחת את כל קויה לפרטיהם ולפרטי פרטיהם. אוה"ק ב רפה

א ו ר * י ש ר – במערכת השכל* לעומת אור-חוזר* – הידיעות ההולכות ומסתעפות מן הקודם אל המאוחר. אוה"ק א עא {} דרך ההכרה שמלמעלה* למטה*. שם ע

"א ו ר * י מ ים" – כל הימים* בעומדם בצביונם המלא, (כשכל העשוי בהם עומד ומזהיר, ומשביע את הנשמה* זיו* וצחצחות* ושובע נעימות, (בהיותם) בתוכן העליון*, בקשר החיים עם הנצחיות* האלהית*, שם אין הזמן* עובר, הכל קיים. עפ"י עו"ר ב עח {} כל הימים וכל ההשפעות*, כל ההופעות* וכל ההזרחות*, כל המדעים וכל ההרגשות, כל צדדי ההסתכלות, וכל ארחות הדעה. אוה"ק א סו

א ו ר * י מ ים – תאר למעלה שבמצוות* – (לעומת חיים*) – התועלת המגיעה בשלמות הנשמה* במה שנעלם ואינו נרגש כלל אבל הוא מקנה לה קנין נשגב. עו"ר א תיב

א ו ר * מ ק יף* – (לעומת אור-פנימי*) – אור החיים, הסביבה המקורית של רכוזיות חיים מוסרית* פנימית*. ההארה* הרוחנית*, רוממות הנשמה* וחדות* הקודש*. עפ"י אוה"ק ג טו-ז, שמב {} האור המקיף הוא המאיר לא רק כמה שמוכן במוסר* הטהור* בכל שאיפותיו בכללות העולם, באדם ובכל חי ובכל ההווה כולה, לא רק כעין הנטיה שהיא מצומצמת* לפי התכונה של הכלי* המקבלת את החיים בקרבה, כ"א כמה שמאיר במגמת* כל זה, למה שהוא נוטה לאן יתעלה. עפ"י אורות קמ, קסא-ב {} מצד כל היקום – זהו אורו של משה* הנשאב מתורה* של מעלה, חמדה גנוזה מימות – עולם*, וזהו אור* החיים לחייה-החיים*. אוה"ק ג שמב {} הארתו בישראל – ההופעה הנפשית* לקישור האלהי*, מה שמאיר* בידיעה שהכל נובע מהקריאה* – בשם-ד' ובכל אורותיו היוצאים ממנו, הבאים ברעיון, השם- הנכתב*. עפ"י אוה"ק ג טו-ז

א ו ר * ע ל י ון – האור העליון – הזיו* האלהי*, יוצר כל. אוה"ק א קצב {} בהירות חיים והווה מלאה זיו* קדש*. עו"ר א קצג

א ו ר * פ נ י * א ל ה ים – ח י ים* – מקור-החיים*. עו"ר א יב

א ו ר * פ נ י מ י* – (לעומת אור-מקיף*) – רכוזיות החיים המוסרית*, הפנימית, של סביבה מקורית מאירה*, רוחנית*. האור הבסיסי, העומד בתור חומר עליון ונשגב לקבל את הצורה הרוחנית*, של האור- המקיף. כעין הנטיה שהיא מצומצמת לפי התכונה של הכלי* המקבלת את החיים בקרבה. עפ"י מוסה"ק טו-ז, שמב, ואורות קסא {} הארתו בישראל – מה שמאיר במוסר הטהור* בכל שאיפותיו בכללות העולם, באדם ובכל חי ובכל ההווה כולה. השם-הנקרא*. עפ"י אוה"ק ג טו-ז {} ההבטאה הפנימית של תביעת הקודש והמוסר. עפ"י אוה"ק ג שמב-ג

א ו ר * ת ו ר ה – ע"ע אורה של תורה.

א ו ש ר – המצב המאושר – הוא המצב הנפשי*, שנועם* ד', ועונג* אהבה* ושיקוק עליון* מופיע בתוך הנשמה* במצב של מנוחה וקביעות. אוה"ק ב תקח

אושר העולם – הוא השמחה* העדינה תולדתו של העדן* האציל* הבא מההארה* של זיו* הרעיונות של עומק האמונה* הרפודה באהבה* האלהית* והדבקות* הגדולה והרחבה שזיו שדי* פרוש עליה. אוה"א 92

אושר עליון* – ע"ע תם.

אות – (לעומת מופת*) – מראה שהדברים הנעשים עפ"י השליחות של הציר הנאמן הוא ענין שמיד השי"ת* בורא הכל הוא נעשה. עו"ר ב פב

אות – (ביחודים* וכונת* שמות*) – האות מבטאה את רקע העולמים* בעצמם. אוהת"ש ד עפ"י רצי"ה גנר"א ה 14 { ע"ע נקודה. } ע"ע תיבה.

אותיות – האידיאליות* האיכותית היותר פנימית*, החודרת את המציאות בעמקי מעמקיו, בחירת מהותיותו. (גנר"א ד 14) { מקורי החיים שבכל היש. אוה"ק ב שלו

אותיות – כ"ב אתון – כלל ההנהגה. גנר"א א 23

אותיות – האותיות המבטאות את שם-ד'י* אלהי ישראל* – כוללות בקרבן את כל חיי העולמים כולם, עם מקוריותם ושרשם העליון*, עם סדרם והרמוניותם. אורות מב

אחד – המצויר* אצלינו – נושא המאחד בתוכו הרבה ענינים, חלקי גוף או סגולות* נפשיות* או מושגים רוחניים*, שונים ומפורדים זה מזה מצד עצמם. (אין האחד המצויר לבו אותו הנושא שיש לו יחש לשם אחד, שאנו ממליצים אותו כלפי מעלה.) עו"ר א נא

אחד – (כלפי מעלה) – ההוראה שאין במציאות שום רשות אחרת ורצון אחר שולט כלל כ"א רצון* הבורא ית', ומלכותו* בכל* משלה. עו"ר ב שמב { עטרה קדושה* אידיאלית*. שם א קמב { המשולל מתוכן של רבוי כפי אותו הערך של מה שאנו חפצים בתאר של יחיד*. שם א נד { בקריאת שמע ד' אחד כלולה ההשגה המיוחדת למעלת ישראל*, שהיא מצד התורה*, המופיעה מצד עצם כבודו* ית' בשפע* רצונו שממעל לעולמות*, שאין עוד מלבדו. שם רמט { ציור* הכל, שהוא כולל כל הכוחות הפרטיים באחדות* אחת. שם רמט { ע"ע אחדות מוחלטה.

אחדות – האחדות – מגמה* אחת עשירה ואדירה, כוללת כל, וברוכה בכל – אור-החיים* היותר מאירים ויותר שלמים. המקור האחד של כל האידיאלים* היותר נשאים, שאנחנו מוצאים בנפשנו פנימה, שכל-זמן שהם עולים* ומתבכרים, הם באים אליו. עפ"י עקה"צ קנב { האחדות האלהית* בעולם – שהכל מתאים לתוכן אחד והכל מתקשר לאגודה אחדותית אחת. עו"ר א כה { אחדות המופיעה בעולם – מתבארת ע"י הקשור שיש בין המצוה* התורית* בכלל ההתגלות של דבר-ד'י* ובין כל הסדר העולמי במערכי הטבע* וכל מוסדי ההויה כולם. שם { הרוח* האצילי* המקיף את כל הנשיות כולן ומאחדם עם כל המון הכוחות הגשמיים והרוחניים... למטרה מוסרית* עליונה. עפ"י אוה"ק ג ש { השאיפה לתגבורת חיל* החיים בהתרכזות עשירה של חטיבה כללית, בכל, וביחוד במציאות הרוחנית האידיאלית* – המתלבשת גם כן יפה בהחמרת* והראלית בכל מלא העולמים* כולם. מאה"ר 16 { יסוד האחדות

- העליונה – שהמציאות ההוייתית מתגלה לחטיבה אחת. חוברת פרי הארץ ח 92 {} ע"ע יחוד תחתון.
- אחדות מחלטה – רז היכולת* העליון*. עו"ר א מח {} אחדות אין סופית – ע"ע יחוד ד' בעולם. {} ע"ע אחד (כלפי מעלה).
- אחור – ההנהגה שהיא לאחור – לצד ההתחסרות. עו"ר ב סז {} ע"ע פנים.
- אחוריים – מראה אחוריים – הסתכלות המהלך המעשי המצומצם. עו"ר א רא
- "אחרון" – כתאר לגדולתו* הרוממה* של אדון* עולמים ב"ה – אחרון לאחרונים אין-סוף*. עו"ר א קיג
- אחרית – האחרית (לעומת הראשית*) – המעשה המתווה את העולם והחיים. אוה"ק א רז {} ברתא*. (שם) {} תחתית עומק ירידת* שפלותם (של) כל עולמי עד*. עו"ר א ח
- אידיאלהית – השכינה* העליונה. אורות קיב
- אידיאל – האידיאל – הוא הצדק* העולמי שהוא גם הטוב* ובכן, האור* הפיוט וכו' וכו'. רד"ך נזיר אחיו א שסג {} התוכן האידיאלי של העולם – היסוד האלהי* המוחלט שבהויה. אוה"א 2
- אידיאליזם – האהבה לדרכי ד' הנטועה בנפשו הלאומית (של ישראל*) פנימה, והיא הולכת עולה פורחת ומתגדלת לרגלי כל מה שמתגבר מקור-ישראל*. עקה"צ קלה {} אידיאליזם כלליים – מטע ד'*. {} המגמות* העולמיות כולן, אצילות* האורות-העליונים* ברוממות תעודתם. עו"ר ב קנח {} ע"ע התשוקה האידיאלית. {} ע"ע התפארת האלהית.
- איל – (ענינו) – כח המתעורר שבחיים, המעורר את המפעלים, ביתרון התעצומה שבהמשך החיים. עו"ר א קסג
- אין סוף – השלמות המחלטה והנצחית. מאה"ר 34 {} השלמות המתעלה מכל עומק הדר* עז*. אוה"ק ב תקכח
- אין ראשית – מרום התעצומה, עומק מקור כל מקור, נעלה מכל היות הויי הויות, (אשר) שם אין שרעף, גם בערכי* הערכים הבלתי נערכים. אוה"ק ב תקכח
- אל – האל – בעל היכולת* והגבורה* האין-סופית. עו"ר א קצו
- אלהות – (לעומת אלהים*) – האידיאליזם* האלהיים. עקה"צ קמו
- אלהות – היא הכל*, ומקור הכל, ויותר כל מן הכל. אג' ג ד {} האצילות*. עפ"י אוה"ק ב תמב"ג {} אלהי עולם היחיד* והמיוחד – הוא הטוב* הגמור, החיים*, האור*, הכל, ושומר הכל, ומצמיח ישועה* לכל. אורות מט

אלהות עולמים – ההויה של העולמים*, החיות שלהם, הקיום, המציאות, הרוחניות* והעצמיות, המעדנתם הממלאתם ישות המעלתם תמיד ממדרגה למדרגה. אוה"ק בתז {} שכינה*. אורות קסא {} אור* מלכות*. אוה"ק בתז {} הא* האחרונה של שם-הויה*, המתגלה בשם האדנות*. שם

אלהות עליונה – המגמה* של המגמות, הנצח* וההוד* שבעולמים*, ומלמעלה של כל כללותם. אוהת"ו ח {} המטרה האידיאלית של הויה הכל, האורה* העליונה, שבגללה ראויים כל העולמים להמצא שהיא הרבה יותר ויותר עליונה בקודש* מגופם של כל העולמים כולם. אוה"ק בתז {} מגמת ההויה למה שהיא נוטה לאן תתעלה. אורות קסב {} מדת התפארת*. אוה"ק בתז {} ע"ע שם הויה. (בערכי אות י)

"אלה י" – אור-ד* המופיע על ההויה האישית. עפ"י עו"ר ב עד {} המשרה עלי את אלהותו*, המיוחד לכל בריותיו כאילו רק הבריה הזאת היא לבדה שלו. שם א קפז

"אלהי ה אלהים" – האידיאליות* – הכללית, המקפת את כל היש מעומק רום עד עומק תחת. מאה"ר 463 {} ע"ע אלהות עליונה.

אלהים – (לעומת אלהות*) – העצם*. עקה"צ קמו

אלהים – שם אלהים – שם* המתפשט בתור כח מנהיג, מושל, מארגן ומאחד, מעלה ומקדש. עו"ר א כ {} ע"ע גבורה הגבוהה.

אלהים – שם – מיסד כל החוקים, מסדר כל הטבעים*, מתיחס אל היצורים המוגבלים ביחס של קרבה גדולה, שהיא מלאה השגחה* של חמלה ורחמים* לאין סוף ותכלית. עו"ר א רכב {} הטבע של המוסר* הכללי, הנמשך בעצמיותה של ההויה, (שההנהגה האלהית*, המקושרת עם היחס המוסרי*, בין באישים פרטיים בין בלאומים ובכללים הכל הוא המשך (שלו). עפ"י אוה"ק ג כג

אלהים – נשמת כל הנשמות*. אוהת"ש טו י

אלהים – מנהיג ושולט. עו"ר א קיד

אלהים – זעיר*. אוה"ק בתנה

אלהים – רוח אלהים – ע"ע רוח אלהים.

אלהים חיים – שם – יסוד עצמיותם העליון*, של העולם והחיים, עולם החרות*. אוהת"ש ה ו-1 {} רוח אלהים-חיים* – הופעתה של הקדושה* המסמנת גבולים, זמנים ומקומות, מעשים ומחשבות, שאיפות ורצונות מוגבלים, אשר בתוכם מתפלש האור-האלהי*, הנעלה מכל הגבלה*. עו"ר א קצג

אלי – מורה על הכח והמציאות. עו"ר א לה

"אלי" – משגיח* הפרטי. עו"ר א מט

א ל י ה – ע"ע גילוי אליהו לעשות שלום בעולם.

א ל י ה – המאיר את אור* הטבע הישראלית* הנקיה, קדושת* הברית*, המקנא לברית, מלאך* הברית. אורות מד { כללות הדאגה לכלל. עינא"י שבת לג: { מלאך הברית, מלא השקוי של הודאות המוחלטה, המקנא המלא קנאות* קדשי-קדשים*. אורח"א 82 { ע"ע גילוי אליהו להשוות את המחלקת.

א ל כ ס ו ן – קו אלכסון ההולך מן השמאל אל הימין מלמעלה למטה – מורה על הכשר ההתמעטות של האורה-העליונה*, כדי שיהיה אפשר שתצויר*. ראמ"י ק.

א ל ש ד י – שם – המגביל את שוויו של יושר* החיים מצד המוסר* החי המעשי המתקן שלהם, שמקבל אל תוכו כל-כך מהאידיאליות*–האלהית* כמה שהוא צריך למעשהו הממשי שבפועל. מאה"ר 281

א מ ו נ ה – גדר האמונה שאמיתת הענין הנודע קבועה בקרבו, לא מצד הידיעה לבדה כ"א מצד מנוחת הנפש הגמורה כשהוא מקבל אותה בקבלה שלימה, מבלי שישתער בו מאומה נגד זה. עו"ר א שלז

א מ ו נ ה – נקודת הציור* האלהי* ברקמת החיים הפנימיים* (של היחיד, או הצבור, המשפחה, או האומה) העושה את הרקמה הנפשית* היותר חטיבית יותר איתנה ויותר חודרת. אורח"א 51 { הידאה*, התכן האצילי*, המקדש*, האלהי, של האומה (והאדם). אורח"א ש ט ו יא { התעמקות חיה בהענינים האלהיים*. אורח"א 42 { היחס האמיתי* הפנימי*, אל יסוד המציאות במקורו, המשיב לנשמה* את צביונה. מאה"ר 74 { נקודת* האמונה – היא יחס האדם להאין-סוף* ברוך הוא. מאה"ר 487 { שורשה – הוא להביע בפנימיות הנשמה את גדולת א"ס. מדה"ר קט { כחה – הצלם-האלהי* המאיר מתוך תוכם של ברואיו של הקב"ה*, והוא עצם מהותה של הנשמה....התשוקה להתדבקות-אלהית*. מאה"ר 487 { עריגת הקודש*, החשק הפנימי, של הדבקות-האלהית, ומשך המוסר* והדעת* הנמשכים עמה. אורח"א 76 { טבע האמונה האלהית – עומק הטבע הנפשי – תאות הדבקות-האלהית ברעיון ובחפץ פנימי, היא תאוה וחמדה עליונה, חזקה מכל התאוה שבעולם. אורח"א 83 { הגיונה העליון – הוא הגילוי האלהי שבנשמה שלמעלה מכל דעת. ע"ט יג { דעת הדעות והרגשת ההרגשות, שמחברת את ההויה הרוחנית* של האדם המציאותית בפועל, עם ההויה הרוחנית העליונה, ומערבת את החיים שלו עם החיים המציאותיים הרמים מכל גבול ונעדרי כל חלשה פיסית. מאה"ר 1 { אינה לא שכל* ולא רגש, אלא גלוי עצמי היותר יסודי של מהות הנשמה, שצריך להדריך אותה בתכונתה, וכשאינ משחיתים את דרכה הטבעי לה, איננה צריכה לשום תוכן אחר לסעדה, אלא היא מוצאה בעצמה את הכל. מאה"ר 70 { המסקנה היותר מזהירה של הלימודים היותר רמים* ונשאים המוארים באור* עליון*. אדה"י נ { מקפת את כל הידיעות לעשות חטיבה כללית מכל הפרטים כולם, ובזה היא נותנת חיים נצחיים לכל הזוכים לאורה, והיא מחיה בלשד פנימיותה את המוסר, את חיי החברה ואת חיי היחיד, כשם שהיא מחיה את כל העולמים* כולם. אורח"א קז { המחשבה* היותר עליונה, שמתוך גבהה היא משתפלת בכל השדרות גם היותר שפלות, ובכל דרגה ושדרה היא מתארת כפי ערכה. מדה"ר צח { הארה* כללית למעלה מכל הערכים ובזה היא מבססת את הערכים כולם. אורות קכח { חוש האמונה האלהי – בכל גודל עוזו* – זהו החיים האמיתיים*, החיים שהטובה והברכה* שרויים בהם, עמם דבקים שמחת* עולמים

בלא עצב, חדוה* עליונה רחבה ועשירה בלא שום דלול ורפיון. מאה"ר 75 {} אור האמונה – זיו* החיים החזק. מאה"ר 75 {} שירת* החיים, שירת המציאות, שירת ההויה. אור"א 40 {} האמונה והאהבה* הם עצם החיים בעוה"ז ובעוה"ב*. אורות סט נקודת האמונה – הנקודה הגורלית* של כל האדם וכל היצור. אור"א 97 {} ע"ע רוח האמונה.

אמונה בברית* – הכוונות המונחות ביצירת הרגש, שכשיתפתח עפ"י מדתו יהיה תמיד מתאים אל התכונה הרוממה של הדעות הטהורות*. עו"ר א שפה

אמירה – ראשית היסוד, של צמיחת ההבטאה, הבאה מתוך הרעיון, נקרא זה בשם אמירה, והמקור הוא אמור, כמו ראש אמיר, כלומר התגלות הדבור ביחסו להמדבר בעצמו, טרם שבא להתגלם בצורה המשפעת כבר על השומע. עו"ר ב נד {} ע"ע דבור.

אמן – הבעת האמנת לבבנו והסכמת כל מדענו המפורט. עו"ר א יא

אמת – אור-ד', מחולל כל. אור"ק א ג {} זוהר האמת – ההוד* של אור* החיים שבמקור הקודש*. שם {} אמת אלהית – החפץ המרום והנשגב של המגמה* האידיאלית* אשר בעליונות הקודש. אורות יא {} האמת העליונה – היא האמת-האלהית*, שהיא נתונה מיד רבון כל המעשים ע"פ הסדר של אמיתת המציאות ע"פ המהות העליון שלה. עו"ר א נד {} האמת העליונה*, – אור* הסוהר* של שיגוב החכמה* השוכן ברום חוסן* אמונת* ישראל*. אור"ק ב רפה {} אורה – גשמת הצדק* העליון*, אשר במשפטי* ד' הישרים*. עו"ר ב ס {} כחה – הוא מקור הקדושה* הכללית של ישראל* הנותן כחו בהם לכל יחיד פרטי, להתקדש בכח עצמי ולהעשות בזה מוכן להוסיף קדושה מיוחדת מצדו. עו"ר ב רנה {} ע"ע אור האמת.

אמת – אמת ד' לעולם – מדת הדין* המחוברת להנהגה העליונה*, כדי להחזיק את האדם על מצבו הטוב בחיים המוסריים*, וקשר הקדש-העליון*, עפ"י עו"ר א ריג

אסורים – המחשבות, הרגשות, הפעולות, ההנאות שהם שואבים את מהותיותם מן הרע* הכללי שבעולם והם ממילא מבצרים אותו במגעם הפרטי. אור"ק ג קסא {} ע"ע מותרים. {} ע"ע מצווים.

אספקלריא ה מאירה – נצח*, אין סוף, ושווי. אור"ק ב תקכז {} העטיפה האורית* העליונה* שבגודל זהרה* היא מאירה את כל המחשכים. עו"ר א יט {} מדת אספקלריה המאירה – כשכל כך מתגבר המעין העליון* של המחשבה העליונה – המחשבה הרוממה שאין בה חתוך אותיות* וציורי* מושגים, ולא אפילו הגיון שירה* והופעה של התבטאות מוסיקלית – המתעלה מכל תוכן של ציור, עד שלא די שמרוב שפעה* באים לידי הבטאה הגיונים* כללים, אלא אפילו תכונות פרטיות ופרטי פרטיות באות לידי גילוי על ידה. אור"ק א רעח {} התעלות של האספקלריא המאירה היא מגלה את האורות-העליונים* בצורה בהירה כזו, עד שכל הציורים העולמיים שבכל הערכים* התחתונים הם מזהירים בכל מילואם, ואינם מתשטשטים כלל, ומזה באה המדה הנפשית שאין החושים והכחות הגופניים מתעלפים על ידי הופעת האורה הנבואית* העליונה הזאת. שם רעט

א ס פ ק ל ר י א ש א י נ ה מ א י ר ה – כל המתראה בזמן גבול ושנוי. אוה"ק ב תקכז

א פ – מה שהוא נגד הרצון, ומעורר התמרמרות פנימית, אע"פ שהפעולה לא תצא עדיין החוצה. עו"ר ב
עא { האף (האלהי) – האיום של אפשרות הירוס סדרי ההויה והענש, מפני הסבה של קלקלת העונות*.
עפ"י עו"ר א ריב { ע"ע חמה.

א צ י ל ו ת – מקור כל ההויה כולה, כל החיים, כל היופי*, כל העז*, כל הצדק*, כל הטוב*, כל הסדר, כל
ההתעלות. אוה"ק ב שמט { האור* הנאצל באצילות הטוהר* שמכוחו ראויים הם עולמים* להיות
מתיצרים, מתוארים, ומתנהלים. שם תה { שם השם* הנקרא על שם האצילות – האידיאלים* הנשגבים
ונחמדים מעולם עד עולם. עקה"צ קלח { אצילות ההויה – האחד הגמור של כל התכונות, המדות,
הנטייות וההיות, עד שכל כעור מתיפה וכל רע נהפך לטוב* וכל דין* וגבורה* מתמתק לחסד* – עליון*
גמור ובהיר. עו"ר א קמט { מרום האצילות – מקום המחשבות הנשאות והשאיפות הנשגבות,
שהדומיה תהילה שמה, מקום שלות הקדש* מכון אהבת כל היש, וכבוד היקום כולו. שם רא { ע"ע
עולם המחשבה האצילית. { האצילות האלהית – היותה ומהותה את הכל, אין קץ לחופש* שלה, אין סוף
לאחדותה, לעשרה ותמותה, לזהרה ושפעת* כוחותיה וגוניה. כל ימי השירה*, כל פלגי נחלי ההכרה, כל
עוזו* החיים, כל השחוק ושמחת העדנים*, הכל ממנה הולך ונוזל, בכל היא משפעת את הדר* בשמת
נשמתה, בכל מורד עמוק עד עמקי תהומות מגעת הופעתה כבודו ותשועתה. אוה"ק ב שמט

א צ י ל ו ת – רום המעלה האצילית* – יסודה הפנימי* של המחשבה*, השואפת להכלל בכל, ליחדא שמיא
וארעא, לרומם ולנשא את כל היקום לקשר ולעלה את כל מה שנפרד ונשפל. עו"ר א קנד

א צ י ל ו ת ר צ ו ג י ת – המוסריות* העליונה המתגלה ע"י קדושה* וחסידות* טהורה* ועליונה. ע"ט קכ
{ הרצון התמים והבהיר של האדם התופס את קצה זיוה* (של האצילות – האלהית*). אוה"ק ב שמט

א ר ו ס י ן – מביעים את היסוד החוקי האצילי* שבדבקות-האלהית*, שמתוך מעלתו אין בו התפסה לחקוי
חמרי* כלל. עו"ר א לה { מעלת הפאר* – העליון... המבטאת את הוד* האצילות*, המתרווממת מכל
טבעון של טבעיות* ושל הגבלה, ושעל ידי הדרת קדשה* כוללת היא את כל הטוב* והאוושר* בקרבה.
שם לו

א ר י ך א ג פ י ן – הכלל של הכל באחדות-עליונה* ונפלאה, למעלה למעלה מהמחשבה האישית (של
זעיר-אנפין*). (ע"ט לו) { האידיאליות* העליונה*. עפ"י אוה"ק ב תקס { ד". שם { ע"ע נימין
דאריך.

א ר ץ – גמר כל תכליתם של הסבות הראשיות, המסבבות כל המון המעשים. עו"ר א רמה { כללות כל
העולמים החמריים*. עפ"י שם קטו { ברתא*. עפ"י אוה"ק ב רפה

א ש ה – כח הפועל המושג ומורגש בכל מלא עולמים*, ובכל חיי המפעלים אשר לאדם וליקום כולו. עו"ר
א קלג { כח הפועל הכל. שם קלד { אשה ל' ד' תכונת המפעל, שהוא הנותן את הדחיפה למפעלים
של בנין ושל פעולה מקודשה*. שם קלב { "א ש י" – כח האש וחומו הפועל הגורם למפעלים שיעשו.

שם קכט

א ת ה – (בפניה לד') – הגלוי האלהי* המעטרנו חסד*. עו"ר א קיא {} האמרה הברורה המביעה את הבהירות של הופעת אור* אל* עליון* על כל מהותיותו (של האדם) המוכרת בכל פארה* בהמאמר המבורר גוכח פני-ד': אתה. שם ז

א ת ר א ד י ר א ה – ע י ל א ה* – השגוב* העליון* של השלמות האלהית הנוראה. שהוא האידיאל של הבריאה, היסוד של ההויה. עפ"י אוה"ק ב תקל"ב-ג